

SISÄLLYSLUETTELO

1.
MINUN RAKKAUSTARINANI ... 7

2.
MAANKAMARALLA ... 21

3.
ILMASSA ... 41

4.
JÄÄLLÄ ... 57

5.
POISSA ... 87

6.
LÖYDETYT ... 95

7.
SANOJEN TAAKSE ... 117

8.
SISÄÄN RUUMIISIIN ... 175

9.
JÄLJET ... 197

10.
RETKIÄ ... 219

11.
VIIMEISET PÄIVÄT ... 233

12.
JÄÄN SAARI ... 247

13.
MINÄ EN VOI TULLA SINUN MUKAASI ... 259

KUOLINSYYT ... 267

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Kaikki tässä kirjassa on totta.

Paitsi sivut 253 ja 254.

1.

MINUN RAKKAUSTARINANI

Minä vihaan palelemista. Joudun paniikkiin jo pelkästä ajatuksesta olla ilman käsineitä tuulessa. Pakkasella pysyttelen mieluiten sisällä. Aiemmin minä olin kuvittaja. Sitten kouluttauduin lääkäriksi. Minä ostan lämpimiä sukkia lapsilleni, jottei heidänkään tarvitse palella. Lojun tuntitolkulla kylpyammeessa. Minä täytän tiskikoneen. Minä en jaksa täyttää tiskikonetta. Minulla on bussikortti ja ovikoodi ja kiinteäkorkoinen asuntolaina. Minulla on almanakka ja lenkkisoittolista ja joka päivä - viidentoista vuoden ajan - olen kaivannut autiolle saarelle, Pohjoisen jäämeren valkoiselle kaistaleelle. Saari on täysin asumaton, ja sitä peittää jäätikkö, jonka reunat viettävät luotisuoraan alas veteen, kuin kallioseinämät. Sitä tavataan kutsua saavuttamattomuuden saareksi, sillä se on aina ajojaiden saartama. Kolme kertaa olen yrittänyt matkustaa sinne, mutta joka kerta, kun olemme olleet melkein perillä, meidän on ollut pakko kääntyä takaisin, sillä muuten alustamme olisi uhannut juuttuminen jäihin ja joutuminen valtaviin, mintunvihreiden jäälauttojen puhkomaksi. Saarella ei kasva mikään, mutta kauimpana eteläkärjessä on kapea kivien peittämä ranta, pieni mereen pistävä kieleke, jossa maa on paljas. Rannalla ei ole mitään, vain kivimurskaa ja soraa, jokunen yksittäinen ajopuu, ja juuri tälle rannalle haluan - ei, en halua, vaan minun on pakko päästä.

Minä olen kaivannut tälle rannalle viisitoista vuotta. Minun on päästävä sinne, vaikka en tiedä, mitä minä siellä teen, kun pääsen perille. Jos vain pääsen perille Valkosaarelle.

OLIN 90-LUVUN PUOLIVÄLIN aikoihin eräissä tylsissä juhlissa. Istuin nojatuolissa ja otin hyllystä kirjan. *Med Örnen mot polen. Andrées polarexpedition år 1897*. Aloin lukea. Sitten nousin nojatuolista ja lähdin kotiin. Nappasin kirjan mukaa-ni. Siitä lähtien se on ollut minun kirjahyllyssäni. Yli viiteentoista vuoteen en ole saanut mielestäni Andrée-retkikuntaa: kolmea tukholmalaismiestä, jotka katosivat matkatessaan Pohjoisnavalle vetykaasupallolla. Heidän viimeisen leirinsä jäännökset löydettiin kolmekymmentäkolme vuotta myöhemmin, umpijäässä autiolta saarelta, keskeltä Jäämerta. Kolme luurankoa, pienen teltan repaleet. Mitä enemmän saan tietää jutusta, sen todellisemmaksi se käy, kuin mustavalkoinen valokuva, joka muuttuu hitaasti moniväriseksi.

Napaseutujen historia on täynnä sankarillisia tutkimusretkiä. 1800-luvun lopulla, kun Pohjois- ja Etelänapa olivat edelleen valkoisia läiskii maailmankartalla, oli paljon miehiä, jotka heittäytyivät urheasti suureen tuntemattomaan. Kovia sällejä huurupartoineen – Nansen, Amundsen, Nordenskiöld – jotka palasivat hirvittävien vastoinkäymisten jälkeen kansallissankareina kotiin. Andrée-retkikunta oli tyystin toisenlainen. Jälkikäteen on ilmiselvää, että heidän ei olisi ikinä pitänyt lähteä matkaan.

Muutama viikko juhlien jälkeen ajoin autolla Göteborgiin. Ajaessani Grännan ohi pysähdyin Andrée-museon kohdalla. Kun sain ensimmäisen kerran nähdä retkikunnan varusteet omin silmin, minussa tapahtui jotain. Kuljin ympäriinsä näyttelykaappien keskellä ja katselin tuntikausia jääkarhun kaluamia säilykepurkkeja ja kotikutoisesti paikkailtuja rekiä. Istuessani taas autossa valtatiellä 40 katseeni oli kiinni tiessä, mutta en voinut lakata ajattelemasta näkemääni. Yritin olla järkevä, mutta olin kuin vampyyri, joka oli saanut maistaa ensimmäisen kerran ihmisverta. Siitä tuli *minun* retkikuntani.

Minä kävin uudestaan museossa. Aloin ostella antikvariaateista kirjoja Andrée-retkikunnasta. Aloin etsiä jotakin, tietämättä oikein mitä. Tiesin ainoastaan, että minun on päästävä *sisälle* retkikuntaan, niin syvälle kuin mahdollista. Kun ei enää löytynyt kirjoja luettavaksi, siirryin museon arkiston alkuperäisasiakirjoihin 1800-luvun lopulta: alkaen Andréen hotellilaskuista ja tilauslistoista, testamenteista ja meriselitys-

pöytäkirjoista aina riipaisevan täyteen kirjoitettuihin rakkauskirjeisiin ja valokuvien kääntöpuolella oleviin yksityisiin merkintöihin. Minä olen istunut katsomassa pieniä rumia koulupiiroksia koirista ymmärtämättä, mitä oikeastaan etsin. Silti olen jatkanut etsimistä. Nuorin osanottaja oli kadotessaan vastakihlautunut. Minä olen tavannut hänen – kuten myös hänen morsiamensa – elossa olevia sukulaisiaan. Olen seurannut retkikunnan kolmen jäsenen elämänpolkuja, selaillut henkikirjoja, kiinteistörekistereitä ja naparetken aikaisia Tukholman väestörekistereitä. Olen käynyt heidän kotiosoitteissaan. Kävellyt heidän porraskäytävissään.

Tutkimusretken historiaan sisältyy arvoitus, jota kukaan ei ole vielä onnistunut ratkaisemaan: ei tiedetä, miksi he kuolivat. Tarina on kuin lääketieteellinen dekkari: Kello 13.46 heinäkuun 11. päivänä 1897 kaasupallo ”Kotka” nousee ilmaan Huippuvuorilta ja katoaa pilviin kohti pohjoista. Neljä päivää myöhemmin yksi retkikunnan kirjekyyhkyistä palaa takaisin. Jokunen poiju ajautuu rantaan. Sen jälkeen on hiljaista, 33 vuotta. Retkikunnan jäsenten ruumiit löydetään sattumalta vuonna 1930 Valkosaareltä, Arktiksen autiolta saarelta. Leiristä löydetään heidän päiväkirjansa, joista käy ilmi, kuinka heidän oli vain kolme päivää lähtönsä jälkeen tehtävä vuotavalla pallollaan pakkolasku keskelle arktista ahtojäätä. Ja kuinka he ovat märissään ja kylmissään raahanneet jäällä usean sadan kilon painoisia rekiä pyrkinessään takaisin kiinteälle maalle. Kun he nousevat 87 päivän epäinhimillisten ponnistelujen jälkeen maihin Valkosaarelle, kaikki merkinnät päättyvät. Heillä on runsaasti muonavaroja, lämpimiä vaatteita, toimivia aseita ja yllin kyllin panoksia. Mutta nuo retkikunnan kolme jäsentä kuolevat ennen kuin ovat edes purkaneet matkatavaroitaan.

Valkosaarella jäätyneinä lojuneet, sulatetut päiväkirjasivut onnistuttiin preparoimaan niin, että tekstiä voi todellakin edelleen lukea. Leiristä löytyneet filmirullat saatiin kehitettyä, vaikka ne olivat maanneet lumen peitossa yli kolme vuosikymmentä. Mutta huolimatta päiväkirjamerkinnöistä ja retkikunnan jäsenten jäältä ottamista valokuvista, kukaan ei ole osannut ratkaista arvoitusta, kuinka Andréen tutkimusretki päättyi. Heti kun he nousevat maihin Valkosaarelle, tapahtuu jotakin. Jotakin, mistä he eivät kirjoita. Aina vuodesta 1897 asti kirjailijat, toimittajat, lääkärit ja napaseutututkijat ovat yrittäneet selvittää, mitä oikein tapahtui. Mutta kukaan ei ole pystynyt esittämään tieteellisesti pätevää teoriaa siitä, miksi he kuolivat.

1. Andrée-tutkimusretken kolme osanottajaa, Salomon August Andrée, Nils Strindberg ja Knut Fränkel, nousevat maihin Valkosaarelle 5. lokakuuta 1897. Ensimmäistä kertaa kolmeen kuukauteen he pystyttävät telttansa kiinteälle maalle. Kaamosaika lähestyy, yksi pitkä yö, joka kestää neljä kuukautta. He tietävät, että mahdollisuudet pelastaa heidät kaamosken aikana ovat olemattomat: kukaan ei tule etsimään retkikuntaa Valkosaarelta, saarelta, jota ei ole karttoihin edes merkitty. Heidän on vietettävä talvi rannalla. Kevääksi he voivat yrittää päästä jollekin niistä muonavarastoista, joita on sijoitettu pitkin Huippuvuorten pohjoisrannikkoa, ja toivoa, että heidät vähitellen löydettäisiin.

2. On toki mahdollista selvittää talven yli hengissä autiosaarella, joka sijaitsee 1 400 kilometriä napapiiriltä pohjoiseen. Andrée tietää hyvin, että norjalaiset naparetkeilijät Nansen ja Johansen ovat onnistuneet kaksi vuotta aiemmin talvehtimaan maa-kuopassa Frans Joosefin maalla, paikassa, joka on melkein samalla leveysasteella kuin Valkosaari, samassa osassa arktista vyöhykettä. (Nansen ja Johansen saivat makuuhaavoja maattuun koko talven kolossaan viere vieressä. Kun he onnistuivat pääsemään takaisin sivistyksen pariin, Nansen oli lihonut kymmenen kiloa. Johansenin paino oli noussut kuusi kiloa.)

3. Andrée-retkikunnan tavaroissa on tarpeeksi ruokaa ja vettä, joten he voivat selviytyä talven yli. Säilykkeiden ja kuivamuonan lisäksi heillä on varastossa myös riistalihaa (jääkarhun, partahylkeen ja lintujen, etenkin jäälokin). He laskevat lihan riittävän koko kaamosajan. Heidän priimuskeittimensä on rakennettu siten, että sillä voi samalla kun ruoka lämpiää sulattaa lunta juomavedeksi. Kun leiri löydettiin 1930, keittimessä oli jäljellä valopetrolia. Kun laitetta koekäytettiin, 33 Valkosaaren-vuoden jälkeen, se toimi edelleen. Leirissä on tulitikkuja yli sata rasiaa.

4. Päällä olevien vaatteiden lisäksi heidän tavaroissaan on runsaasti muita lämpimiä vaatekappaleita: villapaitoja, päällysvaatteita, turkislakkeja, lapasia, sukkia ja kenkiä. Heillä on teltta, kaksi jääkarhunloukkuja, useita huopia ja poronnahkainen makuupussi.

5. Heillä on lääkkeitä, kolme toimivaa kivääriä ja laatikoittain ammuksia.

ON EPÄSELVÄÄ MITÄ SEURAAVAKSI TAPAHTUU,
MUTTA TÄMÄ ON VARMAA:

1. Lokakuun 6. päivä nousee lumimyrsky.
2. Lokakuun 7. päivä, kahden saarella vietetyn yön jälkeen, he siirtävät teltan matalan kallion suojaan 150 metrin päähän rannasta. He alkavat kerätä rannalla hajallaan olevia ajopuita kasoiksi. He suunnittelevat rakentavansa majan talvehtimista varten.
3. Myrskyn vuoksi heidän on pysyteltävä lokakuun 8. päivä sisällä teltassa. On kulunut kolme päivää siitä, kun retkikunta nousi maihin Valkosaarelle. Tässä kohtaa Andrée lakkaa pitämästä päiväkirjaa.
4. Ei tiedetä, kuinka pitkä aika nyt kuluu, mutta tapahtuu jotain, minkä vuoksi retkikunnan nuorin jäsen, Nils Strindberg, menehtyy. Varmuudella voidaan sanoa, että hänen kuolemansa jälkeen ainakin *yksi* henkilö on edelleen elossa, koska Strindberg haudataan kallionkoloon ja peitetään kivillä. Sen enempää Andrée kuin Fränkel ei kuitenkaan tee merkintöjä tapahtumasta.
5. Ei tiedetä, kuolevatko Andrée ja Fränkel samanaikaisesti. Ei tiedetä, kuoleeko toinen ja jääkö toinen yksin jäljelle. Kumpaakaan heistä ei ole haudattu.

Kuinka he kuolivat?

Miksi he kuolivat?

Mitä oikein tapahtui?

MINÄ OLIN AIKUINEN, kun lähdin juhliin ja otin kirjan sieltä mukaani, mutta olin kuullut puhuttavan Andrée-retkikunnasta jo lapsena. Kaksitoistavuotiaana sävelsimme siskoni kanssa oman ehdotuksemme Euroviisukarsintoihin, Melodifestivaleniin, huonolla menestyksellä. Laulun nimi oli ”Triikiinejä siinä!”. Itse sana ”siinä” viittasi jääkarhunlihaan, jota Andrée, Strindberg ja Fränkel söivät pysyäkseen hengissä ahtojäällä. Triikiini on loismato, joka voi saastuttaa eläimen ja siirtyä ihmiseen, jos lihaa on kuumennettu liian vähän ennen syömistä. 1970- ja 80-luvulla uskottiin yleisesti, että retkikunnan jäsenet olivat kuolleet triikiinien takia. Nykyään tiedetään, että trikinoosiin on lähes mahdoton kuolla.

Andrée-retkikunnan matka on Ruotsin kuvailluin naparetki. Siitä on kirjoitettu yli 50 kirjaa, joista lähes kaikki loppuvat samalla tavalla: He nousevat uupuneina maihin Valkosaarelle. Nils Strindberg kuolee ensin, kuumeeseen ja kouristuksiin, kun hänen kehonsa ei jaksakaan kamppailla trikinoosia vastaan. Triikiinit ovat riuduttaneet myös Salomon August Andréen ja Knut Fränkelin, ja he nukahtavat teltassa vierieressä. Kun luen kirjat järjestyksessä, huomaan tekijöiden lainaavan tietoja toisiltaan kirjoittaessaan siitä, mitä Valkosaarella mahdollisesti tapahtui. Riittävän monta kertaa toistetut olettamukset muuttuvat lopulta totuuksiksi.

MIKÄ IHME TAPPAA kolme nuorta ihmistä muutaman päivän kuluessa? Trikii-
nien lisäksi kuolinsyystä on esitetty muitakin teorioita. Jotkin ovat olleet tieteelli-
semmin perusteltuja, toiset mielikuvituksellisia. Kaikki perustuvat sangen harvoihin
johtolankoihin.

PALELTUMINEN, 1930

Med örenen mot polen on tunnetuin retkikunnasta kirjoitettu kirja. (Se julkaistiin 15
kielellä vain kolme kuukautta leirin löytymisen jälkeen, suomeksi nimellä *Kotkan
lento Pohjoisnapaa kohti: Andréen Pohjoisnaparetkikunta 1897*.) Siinä lyödään lukkoon,
että retkikunnan jäsenien on täytynyt paleltua kuoliaaksi, koska heidän vaatteensa
eivät sopineet arktisiin oloihin.

HÄKÄMYRKYTYS TELTASSA, 1931

Jos lumen pahoin peittämässä teltassa tehdään ruokaa, sisälläolijat tukehtuvat en-
nemmin tai myöhemmin häkämyrkytyksen seurauksena. *Hur gick André-expedi-
tionen under?* on nimeltään Ernst Liljedahlin lyhyt kirjoitelma, jossa teoria esite-
tään ensimmäisen kerran. Samaa kantaa puolustaa Hugo Nikolaus Pallin kirjassaan
Andréegåtan vuodelta 1934.

MORFIINI, 1935

Peter Wessel Zapffe oli valokuvaaja ja yksi Valkosaaren leirin löytäjistä. Hän löysi
leiripaikalta morfiinia sisältäneen lasiputken. Ottivatko he tahallaan tappavan yli-
annostuksen? Zapffe alkoi pohtia asiaa jo paikalla ollessaan, mutta kului 15 vuotta
ennen kuin hän julkaisi teoriansa. Hän ei ollut virkkanut sanaakaan aiemmin, koska
retkikunnan johtaja oli pyytänyt häntä olemaan likaamatta Andréen mainetta.

TRIKIINIT, 1952

Lääkäri Ernst Adam Thyne teetti analyysin pienestä jääkarhunlihanäytteestä, joka
oli tuotu leiriltä, ja löysi jälkiä trikiinitoukan kotelosta. Hän kirjoitti oikein kirjan-
kin teoriastaan: *De döda på Vitön. Sanningen om André*. Jos retkikunnasta kuulleilta
kysyy, he mainitsevat miltei aina trikiinit. Periaatteessa trikinoosiin on kuitenkin lä-
hes mahdoton kuolla. Tästä huolimatta jopa Ruotsin tartuntasuojainstituutin koti-
sivujen sairaustiedoissa lukee, että Andrée-retkikunnan jäsenten oletetaan kuolleen
trikiinien takia.

HAPENPUUTE TELTASSA, 1953

Arthur Wilhelm Granit ei ehdota mitään syytä Strindbergin kuolemalle, mutta esittää artikkelissaan Hufvudstadsbladetissa, että Andrée ja Fränkel tukehtuivat hapenpuutteeseen teltassa, joka oli hautautunut lumen alle.

OOPIMUMI, 1983

Yksikään ihminen ei asuisi talvisaikaan Valkosaarella vapaaehtoisesti teltassa. Jäätikkötutkija Valter Schytt on itse viettänyt talven arktisella alueella ja tietää, kuinka se vaikuttaa psyykeen. Artikkelissaan Läkartidningenissä hän esittää teorian oopiumin yliannostuksella tehdystä itsemurhasta.

A-VITAMIINIMYRKYTYS, 1994

A-vitamiini varastoituu jääkarhujen ja hylkeiden maksaan, ja se on isoina annoksina nautittuna myrkyllistä. Andrée-retkikunnan jäsenet tiesivät jääkarhunmaksan myrkyllisyydestä mutta eivät saman koskevan myös hylkeenmaksaa. He söivät hylkeenmaksaa jäällä ollessaan. Jostain syystä teoria ei ole koskaan ollut järin suosittu. Olen törmännyt siihen vain yhdessä amerikkalaisen R. S. Woodruffin Andrée-museolle lähettämässä kirjeessä.

LYIJYMYRKYTYS, 1998

1800-luvun lopulla oli yleistä, että säilykepurkkien saumat juotettiin lyijyllä. Se on vienyt hengen muutamalta talviajan naparetkelijältä, jolla on ollut ravintonaan ainoastaan säilykkeitä. Andrée-retkikunnan tavaroissa oli paljon säilykkeitä. Lääkäri ja Ruotsin myrkytystietokeskuksen johtaja Mark Personne esittää tämän teorian yhtenä monista mahdollisista.

BOTULISMI, 2000

E-tyyppin *clostridium botulinum* tuottaa yhtä maailman myrkyllisimmistä aineista. Sitä muodostuu bakteerissa, joka elää Jäämeren pohjassa ja joka voi lisääntyä hylkeenlihassa. Myrkkyä oli myös retkikunnan kalasäilykkeissä. Läkartidningenin artikkelissaan Mark Perssone arvioi uudelleen eri kuolinsyyteorioiden todennäköisyyksiä. Tällä kertaa hän esittää botulismin mahdollisena kuolinsyynä.

On kulunut yli sata vuotta. Kaikista teorioista ja olettamuksista huolimatta kukaan ei ole kyennyt näyttämään toteen, miksi he kuolivat. Luettuani kaikki kirjat ja näh-
tyäni niissä samat vanhat faktat moneen kertaan ajattelin, että minun on aloitettava
alusta uudelleen. Jos kokoan palapelin uudelleen, kaikilta suunnilta, puuttuvan pala-
sen muoto tulee lopulta esiin, vaikka itse palaa ei löytyisikään.

Päivällisillä olen lukuisia vuosia kyllästyttänyt asiasta piittaamattomia perheenjäse-
niä, ystäviä ja tuntemattomia yksityiskohdilla Nils Strindbergin sileäksi kuluneista
kengänpohjista. Nyt minun on lopetettava lopettamatta jäänyt. Minun on ratkais-
tava arvoitus, mutta en saa sitä koskaan tehdyksi, ellen uppoudu retkikuntaan sy-
vemmin. Minun on yritettävä seurata heitä. Minun on päästävä heidän sisätaskui-
hinsa. Minun on päästävä heidän rispaantuneiden päiväkirjasivujensa sanojen taakse.
Minun on ymmärrettävä, mitä tapahtuu ihmiselle, joka oleskelee keskellä ahtojäätä
vailla pois pääsyn mahdollisuutta. Minun on mentävä jään sisälle, hangen alle. Minun
on mentävä sinne, missä he kuolivat. Minun on päästävä Valkosaarelle.

2.

MAANKAMARALLA

Alaska

Kanada

Siperia

TUTKIMATON ALUE

Pohjoisnapa

Huippuvuoret

Ruotsi

POHJOISELLA JÄÄMERELLÄ, 80. leveyspiirillä, Pohjois-Norjan ja Pohjoisnavan yhdistävällä linjalla, on Huippuvuoret. Pohjoisin karuista luodoista on Tanskansaari, norjaksi Danskøya, saari jolla ei ole lainkaan kasvillisuutta. On kesä 1897. Miinusasteita on kolme, vaikka ollaan keskellä heinäkuuta. Täältä 2 120 kilometrin päässä etelään on Tukholma. Kotiin on 2 120 kilometriä.

Tästä pisteestä pohjoiseen kartat ovat valkoisia, ja niihin on merkitty *Unexplored region*. Kestää vielä yli 50 vuotta ennen kuin koko Arktinen alue on tutkittu. Vasta silloin tajutaan, että mitään mannerta ei ole, että koko maanosa koostuu jään peittämästä merestä, ja Pohjoisen jäämeren alueet saavat nimensä merenpohjan pinnanmuodostuksen mukaan. Useiden satojen metrien syvyydessä jään alla sedimenttikerrokset aaltoilevat ja muodostavat Nansenin altaan, Gakkelin selänteen, Amundsenin altaan, Lomonosovin selänteen, Makarovin altaan, Mendelevin selänteen, Kanadan altaan ja Alfaharjanteen. Miinusasteisen suolaveden päällä on jää, metrien paksuisena ympäri vuoden. Mutta sitä ei vielä tiedetä.

Toistaiseksi kukaan ei ole onnistunut pystyttämään maansa lippua maailman pohjoisimpaan pisteeseen. Löytöretkeilijät ovat monin eri tavoin yrittäneet ottaa arktiset jäämassat haltuun – suksin, koiravaljakoin, suurella ajojähin jäätäneellä aluksella. Insinööri Salomon August Andrée on onnistunut hankkimaan rahoituksen idealle, että Pohjoisnavalle liidelläänkin elegantisti ilmojen halki ajan nykyaikaisimmalla kulkupelillä, vetykaasupallolla. Lento-osuuden minimoimiseksi matkaan lähdetään Huippuvuorilta, tunnetuista mannermaista pohjoisimmalta. Uskotaan, että etelä-tuuli pallon purjeissa pieni retkikunta pääsee perille pohjoisnavalle vain muutaman päivän ilmalennon jälkeen. Heidän tarkoituksensa ei ole laskeutua sinne. Sen sijaan he laskisivat alas ison poijun siihen kirjoitettuine viesteineen, ikään kuin sen merkiksi, että *me olimme täällä ensin!* Sen jälkeen matka jatkuisi kiinteälle maalle Alaskaan, Kanadaan tai Siperiaan, tuulen suunnasta riippuen. Retkikunta koostuu kolmesta tukholmalaismiehestä, jotka ovat tähän mennessä työskennelleet enimmäkseen kirjoituspöydän takana.

Nyt he ovat paikalla. Valmiina. 2 120 kilometriä kotoa, pienellä kalliosaarella, Huippuvuorten pohjoisimmassa osassa. Pallon tavaroissa odottaa Venäjän ruplia, Amerikan dollareita, tärkättyjä kravatteja, valkoisia nahkakäsineitä ja roosanvärisiä silkikaulaliinoja niin, että Andrée ja hänen nuoret avustajansa voisivat pukeutua säädynmukaisesti laskeutumisen jälkeiselle juhlavastaanotolle.

SALOMON AUGUST ANDRÉE on 42-vuotias. Hän on kotoisin Grännasta ja työskentelee insinöörinä Kuninkaallisessa patentti- ja rekisterivirastossa Tukholmassa ja päättää, hyväksytäänkö vai hylätäänkö jokin patenttihakemus. Hän on ollut Artiksellä kerran aiemmin, mutta silloin hän oleskeli enimmäkseen sisätiloissa: 28-vuotiaana tutkijaryhmän assistenttina hän vietti kuukauden vapaaehtoisessa kotiaarestissa Huippuvuorten Ruotsi-talossa selvittääkseen, kuinka päivänvalon puute vaikuttaa kasvojen väriin. (Se sopi oikein hyvin, koska muut osanottajat olivat joutuneet riitoihin Andréen kanssa, kun hän oli laskenut väärin ja ottanut mukaan aivan liian vähän valopetrolia – mikä oli yksi harvoista hänen vastuullaan olevista tehtävistä.) Oikeastaan Andréen unelma on saada lentää pallolla yli Atlantin, mutta kukaan ei halua rahoittaa moista suunnitelmaa. Hän on retkikunnan johtajan ominaisuudessa itse valinnut muut osanottajat:

Knut Fränkel, 27, syntynyt Karlstadissa, valmistunut hiljan Tukholman teknillisestä korkeakoulusta. Hakemuksessa hän kutsuu itseään diplomi-insinööriksi, mutta hänellä ei ole vielä lainkaan työkokemusta. Fränkel tekisi meteorologiset havainnot. Hän on varsin tyytymätön hänestä ennen tutkimusretkeä otettuihin lehtikuviin. ”Uusista sivukuviista en missään nimessä halua ainuttakaan. Minusta vanhat kuvat ovat paremmat.”

Nils Strindberg, 24, on retkikunnan kuopus. Hän on Teknillisen korkeakoulun amanuenssi, jolla on hyvät arvosanat fysiikassa, matematiikassa ja tähtitieteessä, ja professorit ja opettajat ovat jo kiinnittäneet häneen huomiota. Hän valokuvaisi maisemaa ilmasta käsin ja tekisi paikanmäärytykset tulevaa napaseutujen kartoitusta varten. Nils Strindberg on naparetken kakkosmies, se joka ottaisi johdon käsiinsä, jos Andréesta tulisi *kykenemätön*. Hän oli suunnitellut yrittävänsä opiskella hieman *eskimoa* ennen lähtöä. Mutta hän ei koskaan ehtinyt.

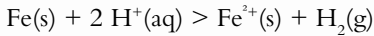
Vetykaasupallo

Nils Strindberg

Salomon August Andrée

Knut Frænkel

ROSOISTEN KALLIORINTEIDEN JA MINTUNVIHREIDEN jäätiköiden välissä nököttää kahdeksankulmainen rakennus liehuvine lippuineen. Ilmapallotalossa – keskellä Tanskansaaren rantaa – on irrotettavat puulevyseinät, jotka voidaan purkaa nopeasti niin, että sisällä oleva erikoisrakenteinen vetykaasupallo voi lähtöhetkellä nousta helposti kohti taivasta. Pallo lojuu puolitäytenä, raskaana huopalattialla. Siinä ei ole vielä tarpeeksi kaasua nousua varten. Rantaviivalla seisoo vetykaasun valmistusta varten aggregaatti, joka on raahattu maihin jäälauttoja pitkin retkikunnan aluksesta. Aggregaatti käy ympäri vuorokauden. Vetykaasu valmistetaan 23 000 kilosta rautaviilajauhetta, joka liuotetaan juoksevaan, meriveteen sekoitettuun rikkihappoon. Kaasu pumpataan pallon sisään läpi pitkien letkujen, jotka kiemurtelevat pitkin rantaa, ja se täyttää hitaasti vaaleanpunaisen ilmapallonkuoren.

Keskellä ilmapallotalon lattiaa on reikä. Routaiseen maahan on kaivettu metrinsyvyinen kuoppa, johon Pohjoisnapapallon kori asetetaan ennen lähtöä. Kaikki mukana olevat tavarat on merkitty huolellisesti. Kaikkiin nenä- ja pyyheliinoihin on kirjailtu ketjupistolla *Andréas Pol. Exp. 1896*, mutta nyt on vuosi 1897. Kaikki merkinnot on päivätty vuotta liian vanhoiksi. He eivät päässeet edellisvuonna matkaan, kuten olivat suunnitelleet. Jotta ilmapallo voisi kulkea kohti Pohjoisnapaa tuulen on puhallettava etelästä. Koko edellisen kesän Andrée odotti tuulen kääntymistä. Elokuun lopussa heidän oli pakko luovuttaa ja palata kotiin ennen syysmyrskyjä.

Mutta nyt on vuosi 1897. Vuosi odotusta. Uusi yritys. Nils Strindbergillä on iltavahti. Hän istuu pallotalossa selkä seinää vasten. Täältä sisältä katsoen näyttää melkein kuin pallo hengittäisi, se aaltoilee hitaasti ylös ja alas. Hän avaa almanakkansa. Ensimmäiselle sivulle on liimattu jäähyväiskuva Anna Charlierilta, hänen morsiameltaan. Se on nelivärisenä painettu piirustus, joka esittää juuri maasta irronnutta ilmapalloa. Kun hän katsoo sitä oikein läheltä, hän näkee, että Anna on piirtänyt siihen itsensä lyijykynällä, maahan pallon alle. Täyspitkä hame ja nuttura. Hän vilkuttaa nenäliinalla.

He erosivat toisistaan seitsemän viikkoa sitten. Ennen kuin hän lähti Tukholmasta, hän testamenttasi koko omaisuutensa Annalle. Nils Strindberg on 24 vuotta vanha. Hänellä on kolme kuukautta elinaikaa jäljellä.

On kummallista istua täällä nyt tänäkin vuonna ajattelemassa, että minä tänä vuonna olen kihloissa maailman parhaan tytön kanssa, hartaasti rakastamani Annan. Kyllä minä voin tirauttaa kyynelenkin, kun ajattelen onnea, jota olen kokenut ja jota kenties ei enää koskaan minulle suoda. Mutta mitä tekisi se minulle jos vain tietäisin, että hän tulisi onnelliseksi. Mutta minä tiedän, että hän rakastaa minua, se saa minut ylpeäksi, ja että minun poismenoni liikuttaisi häntä syvästi. Siksi minä en voi olla surumielisesti ajattelematta häntä ja onnellista aikaa, jota vietimme yhdessä talvella ja eritoten keväällä.

Mutta saanen toivoa. Ilmapallohan on käsitelty vernissalla ja sen pitäisi olla paljon tiiviimpi kuin viime vuonna, meillä on käytettävissämme kesä hyvine suotuisine tuulineen ja auringonpaisteineen. Miksi ei meidän yrityksemme onnistuisi. Minä uskon siihen tosiaan täysin.

ANNA CHARLIER on toiseksi nuorin kymmenestä sisaruksesta, syntynyt Gråmanstorpissa Skånessa. Kevään joka pyhä Nils on kulkenut höyrylaivalla Skeppsholmenilta Johannesdaliin sisäoppilaitokseen, jossa Anna on töissä. Anna asuu koululla ja pitää musiikkitunteja koulun kahdelletoista tytölle. Hän on pianonopettaja ja kotiopettajatar.

Anna Albertina Constantia Charlier on 25-vuotias. Hän haluaa konserttipianistiksi. Hänen nimensä merkitsee ranskaksi vetykaasuilmapalloa.

